

Notatka dot. projektu założeń raportu na temat działalności sądów w otoczeniu instytucjonalnym

Po podpisaniu w lutym 2014 roku Strategii Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce, zespół Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich przeprowadził serię warsztatów we wszystkich sądach apelacyjnych w kraju. Wzięli w nich udział sędziowie, dyrektorzy i rzecznicy sądów apelacyjnych i okręgowych, a także część prezesów sądów rejonowych. Jednym z elementów warsztatów była prezentacja i dyskusja na temat możliwości współpracy pomiędzy sądami a ich szeroko rozumianym otoczeniem instytucjonalnym. Przede wszystkim dotyczy to współpracy z organizacjami pozarządowymi. Są one naturalnym reprezentantem obywateli zrzeszonych w celu działania na rzecz pożytku publicznego. Ważnym partnerem dla sądów powinny być także jednostki samorządu terytorialnego wraz z instytucjami od nich zależnymi, takimi jak miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, czy placówki oświatowe czy naukowo-badawcze.

Podczas warsztatów omawiano kilka modeli współpracy, a także dyskutowano na temat wdrażanych już w sądach rozwiązań tego typu. W wyniku tych dyskusji zdiagnozowane zostały podstawowe kierunki współpracy sądów z ich otoczeniem. Ta diagnoza stanowi pierwszy krok do sformułowania raportu podsumowującego tę współpracę. Ministerstwo Sprawiedliwości chce stworzyć mapę istniejących powiązań instytucjonalnych, odnaleźć przykłady dobrych, wartych powielenia praktyk, oraz zdiagnozować pojawiające się w tej współpracy problemy. Stąd propozycja przedstawienia sądom kwestionariusza, którego wypełnienie podsumowywałoby całość ich współpracy z organizacjami. Ramowa propozycja takiego kwestionariusza stanowi załącznik do niniejszej notatki. Poniżej zaś znajduje się podsumowanie wniosków z przeprowadzonych w 2014 roku warsztatów strategicznych, w ich części poświęconej współpracy sądów z ich otoczeniem.

Sądy społecznie odpowiedzialne

Istotnym pojęciem wprowadzonym w trakcie warsztatów jest pojęcie instytucji odpowiedzialnej społecznie. Kategoria ta została zaczerpnięta z funkcjonującego w świecie biznesu pojęcia *corporate social responsibility* (społeczna odpowiedzialność biznesu). Oznacza ono wykazywanie przez przedsiębiorstwo dbałości o rozwój środowiska, w którym ono funkcjonuje. W praktyce sprowadza się to może do wspierania edukacji ukierunkowanej na rozwój młodzieży w takim kierunku, aby przedsiębiorstwo mogło je w przyszłości zatrudnić, albo udzielania wsparcia finansowego dla działalności organizacji lokalnych, które w jakiś sposób służą rozwojowi otoczenia przedsiębiorstwa.

W przypadku sądów oznacza to taki model, w którym na marginesie swojej głównej działalności diagnozują one obszary społeczne, które wymagają wsparcia, a następnie wychodzą one naprzeciw występujących w nich problemów.

Okazuje się, że polskie sądy często prowadzą tego rodzaju działalność, często bez uświadomienia sobie doniosłości społecznej roli, jaką w ten sposób pełnią. Niezależnie od tego, konieczna jest dalsza praca na rzecz upowszechniania dobrych praktyk w tej dziedzinie poprzez wzajemne sieciowanie i wymianę doświadczeń przez przedstawicieli sądów, w których działalność tego typu jest realizowana.

Podczas warsztatów omawiano konkretne przykłady społecznie odpowiedzialnej działalności sądów, które w sposób zwięzły opisano w poniższej tabeli.

Projekty realizujące model „społecznej odpowiedzialności” w sądach

Miejsce	Projekt
SO w Lublinie	Projekt, mający na celu zmniejszenie przemocy wśród młodzieży dzięki zdobyciu przez uczniów wiedzy z zakresu sprawiedliwości naprawczej i mediacji oraz umiejętności rozwiązywania sporów bez przemocy. Współpraca: RPD oraz 13 szkół gimnazjalnych.
SR Katowice-Zachód	Projekt mający na celu opracowanie oznaczeń nowego typu, które byłyby bardziej czytelne dla odbiorcy. Projekt realizowany we współpracy z ASP.
SO w Gdańsku	Organizacja cyklu sześciu debat poświęconych uczestnictwu sądów w życiu społeczno-instytucjonalnym. Tematy debat to: "Sąd i media - czy porozumienie jest możliwe?"; "Sąd a środowiska prawnicze - razem czy osobno?"; "Wspólne budowanie wymiaru sprawiedliwości - czy jest to możliwe?"; "Rola sądu w kształceniu młodzieży akademickiej"; "Wizerunek i postrzeganie sądów - wnioski z debat"
Różne sądy	Projekty przybliżające historię sądu na przestrzeni dziejów – projekty tego typu mogą być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się działalnością edukacyjno-historyczną, lokalną placówką IPN, itd.

Poza opisanymi wyżej projektami, uczestnicy warsztatów dzielili się wiedzą dotyczącą inicjatyw realizowanych na ich terenie.

Najczęstszą formą współpracy jest kooperacja na linii sąd – szkolnictwo. Wspólne projekty realizowane są zarówno w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych, ale też z placówkami prowadzącymi edukację na poziomie przedszkolnym. Sposób prezentowania sądu każdej z tych grup jest zróżnicowany w zależności od odbiorcy. Współpraca z poszczególnymi instytucjami edukacyjnymi również przybiera zróżnicowaną formę w zależności od konkretnego sądu. Zdarza się, że jest ona skonstruowana *ad hoc* (przykładem może być sytuacja, w której nauczyciel zgłasza się do sądu w celu zrealizowania dodatkowych zajęć projektowych dla uczniów), ale też bardziej

sformalizowana. To ostatnie rozwiązanie ma miejsce w Poznaniu, gdzie realizowana jest ścisła współpraca z kilkoma konkretnymi szkołami, polegająca na prowadzeniu przez sędziów zajęć dodatkowych dla zainteresowanych uczniów. Taka działalność często owocuje zainteresowaniem się przez uczniów możliwością dalszej edukacji w kierunku związanym z działalnością wymiaru sprawiedliwości.

Częstymi partnerami w realizacji projektów są dla sądów stowarzyszenia mediatorów. Dzięki takiej współpracy możliwe staje się promowanie alternatywnych form rozwiązywania konfliktów. W wielu apelacjach pojawiał się także wątek współpracy ze stowarzyszeniami organizującymi konkursy krasomówcze. Cała gama działań związana jest ze współpracą z uczelniami, w szczególności z wydziałami prawa i administracji, ale nie tylko. Sędziowie Sądu Okręgowego w Rzeszowie prowadzą na tamtejszym Uniwersytecie konwersatoria dla studentów prawa, na których przybliżają oni specyfikę zawodu. W Katowicach współpraca z ASP ma na celu wypracowanie lepszemu określeń na sądowych korytarzach.

Warto wspomnieć też o inicjatywach podejmowanych przez samych sędziów, niezależnie od instytucji jaką jest sąd. Przykładem może być działanie śląskiego oddziału Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia, który przygotował publikację skierowaną do młodzieży, w prosty i przystępny sposób tłumaczącą najczęstsze problemy prawne, z jakimi styka się w życiu codziennym młody człowiek.

Raport „Sądy społecznie odpowiedzialne”

Propozycja struktury raportu:

- 1) Wstęp
  - a. Wizerunek sądu, zaufanie do niego, a współpraca z otoczeniem
  - b. Co rozumiemy poprzez pojęcie „sądu odpowiedzialnego społecznie”?
  - c. Dlaczego sąd społecznie odpowiedzialny generuje systemowe korzyści dla całości przestrzeni sprawiedliwości?
- 2) Doświadczenia zagraniczne – przykłady społecznie odpowiedzialnej działalności sądów w innych krajach – Community Court i inne przykłady
- 3) Wyniki badania polskich sądów – wnioski z odpowiedzi na ankietę przesłaną sądom przez Ministerstwo Sprawiedliwości
- 4) Przykłady dobrych praktyk z polskich sądów – na podstawie znanych już dziś przykładów, oraz tych, które zostaną „odkryte” podczas ankietowania sądów